

Selçuk Küpçük'le 'Yüzleşmenin Kişisel Tarihi' Üzerine

Asım Öz

KRİTİK

Selçuk Küpçük'le 'Yüzleşmenin Kişisel Tarihi' Üzerine

Asım Öz

Selçuk Küpçük'ün, *Yüzleşmenin Kişisel Tarihi* adlı kitabı Granada Kitap'tan çıktı. "Mito-politik söylemden Ağrı'da Yıkılmamış Çocuklara" altı başlığını taşıyan kitap, 1970'lerden günümüze ülkücü hareket üzerinden Türkiye'nin politik, sosyolojik ve kültürel tarihini eleştirel bir dil ile okumaya çalışıyor. Ülkücü hareketin mito-politik taşıyıcısı olarak değerlendirilen bozkurt, Kürşat ve Ergenekon Efsanesi'nin niçin Anadolu topraklarında karşılığının bulunmadığının cevaplarını aramakla başlayan kitap, sırası ile 80 öncesinin Esir Türk İleri söyleminin niçin terk edildiğini, 12 Eylül darbesi ardından ülkücülerin maruz kaldığı idam ve ağır işkencelere rağmen niçin bir devlet eleştirisi geliştiremediğini, Bursa Cezaevindeki ülkücülerin çıkardığı *Bizim Dergâh* dergisindeki sorgulayıcı tutumun niçin devam etmediğini sorguluyor. Soru işaretleri ile dolu vefatı ardından aramızdan ayrılan Muhsin Yazıcıoğlu'nun daha "yerli" bir ülkücülük inşa etmeye çalışmasının söylendiği kitap, bunun tarihsel kazısı da 70'lerin ikinci yarısında çıkan ve ismi *Nişân-ı Alem* olan dergiye kadar götürüyor. Yine bu zamana kadar işlenmeyen bir konu olarak ülkücü müziğin neden kentileşemediğinin cevaplarının da arandığı kitapta zaman zaman karıştırmalı biçimde Türk Sol'u'na da eleştirilerin getirildiğini görüyoruz. Küpçük'le kitabını konuştuk. (Asım Öz)

Kitabınızın adıyla içinde yer alan yazıların özellikle giriş bölümleri paralellik taşıyor. Kitabınız yazma sebebiniz nedir?

Ben Türkiye'de kendisi üzerine düşünme pratiği geliştirmeyen iki hareket olduğunu görüyorum. Kemalistler ve ülkücüler. Ülkücü hareket üzerine mevcut literatürün ise iki türlü sorunu var. Solcu yazarların kaleme aldıkları ve 70'lerin bütün kusurunu buraya havale etmeye yönelik kötücül bakış açısı, diğeri de ülkücü hareket ile bağlı bulunanların yazdıkları ve salt gözellemeden ibaret başka bir söylem. İkisi de, gerçek fotoğrafı görmemizi engelliyor.

Ayrıca hepimiz zamanın ruhuna kıyıp yeni bir bilinç solukluyoruz. Ülkenin üzerinden sis perdesi ara-

landıkça 60'lardan bugüne topluma provoke eden, siyasi cinayetler işleyen, ülkenin genç bedenlerini birbirine karşı kıskırtan ve şiddete sürükleyen, Çorum, Maraş ve daha yakın süreçteki Sivas Olayları gibi büyük kitlesel katliamlar yaşanmasına sebep olan olaylar örgüsü ile ilgili değişik mahfillerden aydınlatıcı açıklamalar, itiraflar ortaya dökülüyor. Buna paralel olarak 2010 yılındaki Anayasa Referandumu sırasında sizin de dikkatinizden kaçmayacak şekilde 70 Kuşağından birçok önemli ülkücü çıkıp geçmiş süreçle ilişkin itiraflarda, açıklamalarda bulundu. Böyle bir tecrübeyi ülkücü hareket ilk kez yaşadı aslında. Oysa bu kuşağın konuşmasına ülke olarak çok ihtiyacımız var. Ben *Yüzleşmenin Kişisel Tarihi*'ni yazar-

ken öncelikle kendi hesaplaşmamı yaptım. Kitap yayınlanmadan 4-5 yıl evvel, içinde bulunan maddelerin ilk hallerini Yolcu edebiyat ve düşünce dergisinde sıra ile yayınlıyordum zaten. Sonra bu maddeleri daha derinleştirdim ve genişlettim. Çok sonraki kuşaktan birisi olarak hem geçmiş anlamaya çalışmak, sorular sormak, cevaplarını aramak, hem de bugünkü sosyolojik, politik meseleleri çözümlemeye imkan aralayacak tarihsel kazılar yaparak demokratikleşme sürecimize katkı sunmayı hedefledim. Türk milliyetçilerinin ve özelde ülkücülerin yarım bıraktıkları bazı sorular var. Bu yarım kalmış soruların geçmiş dönemlerde çıkan yayınlardan elde ediyoruz. Ben oradan yarım kalmış bir süreç devraldım aslında.

Basarılı bir genç olarak Ölkücülük yaşamınız ve bu süreçte etkili olan metinleri konuşarak devam edelim: Nasıl yaşamınız Ölkücülükle ve öncelikle hangi metinleri okudunuz?

Ölkücü hareketi metinler üzerinden ilerleyen bir söylem inşa etmez. Bunun tersi çok nadirdir. Sloganlar, geçmişin mitleştirilmesi ve bu mitin Ergenekon, Kürşat ve Bozkurt sembolleri üzerinden politikleştirilmesi ile bütünlenir yapı. 70'lerin "9 İpek Doktrini" mesela. Bugün ölkücü gençlerin hiçbiri bu metne hakim değildir. Hatta 12 Eylül'ün idam ettiği 9 ölkücü genç çocuğun isimlerini dahi ezbere ve sırasıyla sıyacak çok az genç vardır aralarında. Daha çok bir duygu halinden bahsetmek mümkün. Ve giderek lümpenleşen bir hâl. Eritila gençlik enerjinize model olabilecek abiler vardır ve bu abiler üzerinden ölkücülük anlaşılmaya çalışılır. Benim sürecim tabii ki farklı. Ben öncelikle evimde kütüphanesi olan bir ölkücü öğretmenin çocuğu olarak, donanımlı bir mekanda büyüdüm. Harekete feyz veren bazı metinleri, kitapları, dergileri, isimleri daha küçük yaştan itibaren okuyarak, tanıyarak geçti çocukluğum. *Hergün* ve *Tercüman* gazetelerinin düzenli okunduğu bir ev, *Türk Edebiyatı*, *Fırsat*, *Topçu'nun Hareket* dergisinin eski sayılarının ve onlara milliyetçi, ölkücü, Turancı kitapların bulunduğu bir kütüphane sayesinde bu düşünce geleneğinin ana havzasını geniş oylumda tanıyarak büyüdüm.

Sembollerin Dünyası

Yirmiye yakın yılın hakim sanatçı lakabının genel olarak şabloncu ve klişe anlatımla bezeli olduğu na dair epey eleştirel kelam edild.

di. Araşsal bir güncel araştırmanın sonucı olan *Bozkurtlar* romanının mahiyeti nedir?

Kıtaпта geniş bir köken kazın yaparak bu metni incelemeye çalıştım. Ve daha çok milliyetçilik, ulus-devlet yapılanması ile paralel gelişen

SELÇUK KÜPÇÜK: 1971 doğumlu. Gazi Üniversitesi'nde Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğremini gördü. Dergah, Hece, Yedi İklim başta olmak üzere birçok edebiyat dergisinde ötürler yayınladı. "Kürt Sorununda Yeni Dönem" (Vadi Yay.2009) ve "Karardı Karadeniz" (İletişim Yay.2012) adlı derleme kitaplarına metinleri ile katkı sundu. Mâzik çalışmaları da bulunan Küpçük, kendi bestelerinden oluşan üç albümü çıkardı ve Hasan Sağın'dak'tan Selda Bağcı'na kadar birçok sanatçı eserlerini okudu.

"mitoloji" araştırmaları ve mitolojinin homojen bir ırk yaratma hususundaki araçsallığı üzerinden yürüdüm. İşte tam burada Kemalizm ile ölkücülüğün köken metinleri buluyorlar. Ölkücülüğün taşıyıcı mito-politik unsurları olarak kodla-

nan Ergenekon, Bozkurt ve Kürşat mitinin hareketin kendisini bağlayıcı noktası şeklinde oturduğu 1944 Türkçülük Olayları'ndan çok daha evvel Kemalist uygulamaların bu bahsettiğimiz sembolleri torettiğini, Ergenekon efsanesini deforme ederek yeniden kurguladığını görüyoruz. O meşhur Ergenekon tablosunun ressamının 1935'te Batip Tahir Burak isimli bir CHP'liye ait olduğunu bilmez mesela ölkücüler. Oysa bütün bir 70'lere baktığımızda MHP'nin çatıştığı en önemli parti CHP'dir. İlgili yıllardaki gazete arşivlerine bakmak yeterli bunu okumak için. "Bozkurt"lar romanı edebi ve estetik anlamda güçlü bir metin değildir zaten. Dediyiniz gibi 70'lerin edebi aklı ağırtaşılarak "toplumsal gerçekçi" zihni anlaşıta belirir. Hatta bu edebi anlayışın büyük bir tahakkümünden söz etmek mümkün. Edebi metnin devrim için araçsal hale getirilmesinin Marksist algısının tam karşısında ölkücü metinlerin de benzer bir izlekten beslendiğini görürüz. Şiir ve edebiyata hükmeden bu milliter anlayış, 70'lerin metinlerinden geriye elle tutular pek bir şey bırakmadı bu yüzden. 80 darbesi olunca 70'lerin bütün metinleri bir anda işlevsiz kaldı. Bozkurtlar romanı da bunlardan birisi. Kitap aslında daha evvel yayınlanan iki farklı romanın tek kitaba indirgenmesi ile bir araya gelmiştir. Nevzat Köseoglu nehir söyleşisinden oluşan "Bir Vatan Kurtarma Hikayesi" adlı kitapta bu süreçte değinilir.

Battal Gazi ile Kürşat karşılaştırması önemli bir ayrıntı. Ölkücü bir mit veya epik bir kahraman olarak Kürşat'tan ne kalır geriye?

Evet. İşte tam burada ben Bozkurtlar romanının önemli

karakteri şeklinde verilen Kürat'ın toplumsal karşılığı olup olmadığını sorgulamaya çalıştım. Ölkücü söylemin iddia ettiği gibi bir milletin kimliğini inşa eden tarihsel kahramanın nesilden nesile aktarılan bir sürekliliğinin olması gerekli. Oysa Anadolu'nun hiçbir yerinde böyle bir öyküye rastlamazsınız. Ne Ergenekon, ne Bozkurt, ne Kürat... Biz Anadolu'da yeni bir millet olduk. Ben hatta Türklerin, Türk olarak kalışının ancak İslâm ile mümkün olduğunu iddia ediyordum. İslâm ile karşılaşamayan boylar biliyorsunuz Türk olarak kalamadılar. Ugradıkları yerlerdeki Hristiyan ya da putperest topluluklar içinde eriyip gittiler. Dolayısıyla İslâm dininin bizim özgün kimliğimizin şekillenmesinde ana belirleyici rolü bulunmaktadır. Oyle ise, yani ölkücüler Türk olarak varlıklarını devam ettirmek istiyorlarsa Anadolu insanının Türklükten ne anladığına gidip bakmalılar. Ben bu topraklarda Kürat'ın izlerinden ziyade gerçekçi olanın, yani Battal Gazi gibi isimlerin peşine düşmeyi daha anlamlı görürüm. İşte burada ölkücüler kaynakları hususunda bir karara varmalılar. Çünkü kendilerini yazdıkları kaynaklar, bu topraklarda mevcut sosyolojinin, kültürün beslediği metinler değil. Bu, Kemalizm'in metinleridir.

Ortodoks Ölkücülük ve Aynışmalar

Kuruluş yıllarına doğru gidelim biraz: Milliyetçiliğin zihinsel kodlarının oluşumundaki Batı etkisine vurgu yapmanız dikkatimi çekti: Türk milliyetçiliğinin Türk mitolojisini keşi nasıl gerçekleşti?

Bugün benim "ortodoks ölkücülük" biçiminde tanımladığım yapı, dünyadaki dönüşümü algılayama-

diği için, ulusçu içe kapanma ile örtüşmüş bir Batı karşılığı üzerine oturtuluyor. Oysa hareketin köken metinlerini yazan isimlerin beslediği bütün kaynaklar Batılı Türkolog ve oryantalistlerdir. Ziya Gökalp sizce hiç Orta Asya'ya gitmiş midir. Çekik gözlü bir kız görmüş müdür, onun elinden bir tas su içmiş midir? Yoksa bu suyu nereden, hangi metinlerden içtiler? Batıların kurguladıkları Türk tanrısı içerisine sıkışmış bir aralıktan anlayamayız Anadolu'yu. Böyle anlamaya çalışırsak bu ancak bir kurgu olur. Turan ütopyası ise bunun bir başka yerinde. Bin yıldır hiçbir tarihsel hatıramız, ortak paylaşımımız bulunmayan Orta Asya'daki kardeşlerimizle modern zamanlarda yeni bir ülke, birliktelik kurmayı temel amaç haline getirmiş bir hareket, hemen yanı başındaki toplulukları hiç görmedi, anlayamadı. Yani bin yıl boyunca evlilikler yaptığımız, akraba olduğumuz, cephelerde beraber olduğumuz Kürtler mesela ölkücülüğün hiçbir teorik metninde yok. Mehmet Akif, Safahat'ta yer alan bir girinde mesela "Turan diye bir sevdâ edin-

dik" der, eleştirel bir akıl ile. Bunu mesela hiç okumamış ölkücüler. Nurettin Topçu'nun dergisi mesela, -ki meşhur Milliyetçiler Derneği'nde sohbetleri, konferanslarından hatırlarız biz O'nun- Turancılık sevdasını Batı'nın bu topraklardaki İslâm birliğini bozmaya yönelik bir strateji biçiminde ele alır. Osmanlı aydınları mitoloji'yi sorunlu buluyor. Yanışmıyor bu kurguya. Ne zaman Tanzimat ile Batılılaşma temayülü başlıyor, ilk o zaman giriyor mitoloji arayışları. Kemalizm bu birikimin üzerine kurumsallaştırıyor zaten...

Peki bu süreçte Selçuklu ve Osmanlı mirası niçin göz ardı ediliyor?

Ölkücülüğün tarihi üzerine ortaya konan metinler hareket noktası olarak 1944 Türkçülük Olayları'na büyük önem atfederler. O dönem Türkçülerinden başlamak her ne kadar doğru ise de tarihsel kazanı olarak, 1909'da CKMP'nin MHP'ye dönüştüğü meşhur Adana Kurultayı'nda çok önemli bir karar alınıyor. Ben bunu Anadolu çocuklarının sürece ilk müdahalesi biçiminde görüyorum. Çünkü bu müdahalenin sürekliliği söz konusu. Kemalizm'in Osmanlı, Selçuklu tarihini kapsayan İslâm geçmişine yönelik yok sayıcı etkileri toplum üzerinde azaldıkça ve Anadolu çocukları Menderes döneminden itibaren merkez'e doğru yürüyüşlerini yoğunlaştırdıkça, Türkiye'deki siyasal fotoğraf değişmeye başlamıştır. Yani MSP'yi ve MHP'yi böyle de okuyabiliriz. Adana Kurultayı'nda kurulacak yeni partinin ambleminin "bozkurt" mu, yoksa "üç hilal" mi olması meselesi şiddetli şekilde tartışılır orada. Hatta rahmetli Osman Yüksel Sendenç'in çok belirle-

yici ağırlı vardır ve o "Biz Osmanlı torunuyuz, amblem üç hilal olmalı" biçiminde tavrı ortaya koyar. Atsız grubu ile üç hilal destekleyen grup arasında büyük tartışmalar çıkar ama neticede Atsız ekibi tasfiye edilir. Bu çok önemli bir kırılmadır aslında. Buradan Türklük algısını İslâm merkezine doğru eviren yeni bir bilinç çıkar. İlerleyen yıllarda ortaya konan metinlerde de Türk-İslâm bileşimine hizmet eden anlayışın hızla geliştiğini ve desteklendiğini görürüz. Yani Anadolu insanı Atsız'ın Kemalizm kolan kurgusunu işlevsiz bırakarak, kendi kültürel kodlarına yaklaşmıştır. Bu tabii ki kemale ermeyen bir bileşimdir ama unutmamak lazım, gelenek ile ilişkisi cebrî biçimde kopartılmış, ana metinlerle münasebeti sağlıklı kurulamamış bu çocukların 70'lerin başında elde ettiği zemin ancak bu kadardır. Ve bu bir süreçtir benzer. Çünkü 70'lerin ikinci yarısında müthiş bir İslâmi söylem çıkar ortaya.

İlk dönem Türkçülerinde Osmanlı ve Selçuklu medeniyetinin büyük kargılığı olmamasının en önemli sebebi hiç kuşkusuz, o günkü isimlerin beslendiği kaynakların belirleyiciliği. Daha sonra kaynakların hızla yerleştiğini görüyoruz. 70'lerin ikinci yarısında ise çok önemli bazı ülkücü dergiler çıkar. Bunlardan birisinin ismi Nizâm-ı Âlem'dir. Yani düşünün ilk Türkçü dergilerin bu topraklardaki kültür ve sosyolojiye uzaklığını ve bir de 70'lerin ikinci yarısında Anadolu çocuklarının gelip bu isimde dergi çıkarıp apayrı bir içeriğe geçiş yapmalarını. Bunlar Ülkü Ocaklı çocuklardır ve Muhsin Yazıcıoğlu'nun liderliğinde Ankara'da yapılan bir toplantıda, artık teşkilatları "Karamız Aksa da Zafar İslâm'ın", "Müslümanlar Küfre

Karşı Tek Yumruk", "İnananlar Kol Kola, Yürüelim Hak Yola" vb. gibi sloganlar çıkmıştır. Aynı zaman diliminde ülkücü şair Abdurrahim Karakoç o meşhur "Hak Yol İslâm Yazacağız" şiirini söyler. 1977'de Ankara Konak Sineması'nda bu sloganları belirleyen isimler arasında Burhan Kavuncu, Naci Bostancı, Mümtaz'er Türküne de vardır. Bu sürecin 1980 sonrası hapisane döneminde Bursa Cezaevindeki ocaklı çocukların yayınlamaya başladığı Birim Dergâh dergisinde devam ettiğini söyleyebilirim. Mesela bu dergide bir tek bozkurt resmi bulamayız. Bütünüyle İslâmi bir dil çıkar karşımıza.

Resmî İdeolojinin Mirası

Kürt milliyetçiliği ile Türk milliyetçiliği arasında bir yöntem analizi yapsak bu noktada neler söylenebilir?

Dünyada uluslaştırma sürecinde yazılan bütün pratikler aslında birbirine benzer. Yaratılacak(!) ulusa seküler bir köken inşa etmek için mitolojiye başvurulur. Hatta mitolojik kurucu efsanesi olmayan uluslar için uydurulan öyküler dahi söz konusu. Hobsbawm'ın deyşiyle "geleniğin icat edilmesi" söz konusu. Ulusal kahramanlar, ulusal bayramlar, ulusal törenler vs.. Tek Parti'nin bütün bu uygulamaları topluma ceberut yöntemlerle dayattığını biliyoruz. Bugün Kürt Milliyetçiliği de -ki gecikmiş bir teori ve pratik olarak çıkar karşımıza- benzer yollara başvuruyor. Türklerle nasıl Orta Asya, Şamanizm kalıntısı şeyler önerilmiş ise, Kürtler de şimdi kendilerini Zerdüşlük başta olmak üzere aynı yöntemler üzerinden tanımlama girişiminde. Orhan Miroğlu'nun Musa Anter ile

ilgili yeni çıkan kitabında çok simgesel bir fotoğraf var. Anter, bir Kürt köyünde köylüler ile fotoğraf çektirirken, elinde tuttuğu dergi Yon'dur. Kapakında 6 Ok. Bu çok manidar bir kare aslında. Yine günümüz Kürt Solu'nun 1960'ların, 70'lerin Türk Solu içinden neşet ettiğini düşündüğümüzde aslında beslenen kaynağın aynı olduğunu söylemek mümkün. Kemalizm bu açıdan bir pratik bıraktı geriye..

Ergenekon efsanesinin kurgulanması veya deformasyona uğratılması da ilginç. Bu nasıl gerçekleştiriliyor?

Son zamanlarda bunlar konuşuldu aslında. İlk önce Mümtaz'er Türküne yazdı. Besir Ayvazoğlu da Tandırdağ'ından Hıra Dağı'na isimli kitabında anlatıyor. Kitabı hazırlarken Bahaettin Ogel'in Türk Mitolojisi isimli kitabını yeniden okudum. İlgili metinde Ergenekon Efsanesi'nin Türklere ait olduğuna yönelik ciddi bir iddiada bulunuyor zaten Ogel. Bir Moğol kavmini işaret ediyor. Ama Cumhuriyetin ilk yıllarında uluslaştırma pratiğine paralel, efsanenin kime ait olduğunun bir önemi olamayacağını görüyoruz. Resmî ideoloji, ulusunu hangi kaynağa dayandıracaksa zaten bunun için her yolu mübah bulur. Türk Tarih Tezi doğrultusunda uzak geçmiş yeniden kurgulanıyor. Kaynaklarına kolayca ulaşılabilen Osmanlı, Selçuklu, İslâm birikimini deforme etmek imkânsız zaten. Artık oradan yeni bir tarih kurgulayamazsınız. Toplumun duygu ve anlam haritasında yaşamaktadır çünkü bu birikim. Ama işte Ergenekon gibi bir efsaneyi oturup baştan yazmak mümkün. Çünkü halkın belleğinde yok. Bellekte olmadığı için kurguya müsait.

“

Sivil Türkçülerden Zeki Velidi Togan'ın Adsız Mecmua'da "Türk Destanı'nın Tasnifi" başlıklı bir makalesi vardır mesela. Togan orada kaynakça olarak bütünyle Batılı Oryantalist ve Türkologları gösterir. Bu sadece bir örnek. Yani sivil Türkçüler de kendi tarihsel köklerini ararken Batılıların baktığı yerde durarak kendilerini tarife kalkmışlardır. Bizdeki Türkçülerin metinlerindeki kaynakçanın başlıca isimleri Vambery, Barthold, Thomsen, Parker, Radlof... Türk Yurdu dergisinin arşivinde bu isimlere göndermede bulunan birçok makale okursunuz.

Kemalist çevrelerin resmi Türkçülüğe ile Sivil Türkçülüğün beslenme kaynakları farklı mı?

Aslında köken olarak hiç farkları yok. Sivil Türkçülerin önemli bir kısmının zaten bu ideoloji üzerine kurgulanan müfredatla yetişmiş çocuklar olduğunu unutmayalım. Günümüzde ismi yasadışı bir yapılanmaya verilen ve Kemalizm üzerinden kendilerini tanımlayan darbecilerin örgütlenmelerine "Ergenekon" ismini koymaları çok anlamlı bir şey. Çünkü İslâm dışı alandan beslenmeye yaslanmış bir köken inşasını ele aldığımızda AİS ile resmi Türk Milliyetçilerinin insana, tarihe, ülkeye bakış açısı arasında bir fark göremeyiz. Zaman zaman mevcut iktidarla günlük politikalara yönelik ayrışıklık bulunsun da -ki Almanların yenileceği anlaşılınca hemen Tuncılara baskı yapmaya başlamıştır Tek Parti- temel paradigma benzerdir.

Nazım Maksudyan'ın *Türkçülüğe Ölçmek* isimli çok önemli bir kitabı var. Orada Maksudyan 1925-39 arası yayınlanan Türk Antropoloji Dergisi üzerinden ülkedeki ideolojik ırkçılığın nasıl bilimsel bir temele yaslanmaya çalıştığını açık

biçimde ortaya koyuyor. Antropoloji biliminin gelişimi ile dünyada Batı tipi milliyetçiliğin gelişimi arasında zamansal uyum söz konusu. Bizim meşhur Tekinalp mesela Selanikte yayınlanan *Genç Kalemler* dergisinde dünyada ırkçı düşüncenin teorisinde önemli yer tutan Gobineau'dan etkilendiğini açıkça belirtir. Türk olmayan Tekinalp biliyorsunuz *Kemalizm* isimli kitabın da yazarıdır. Batı'da Herder'in düşüncelerine dayanarak özgün bir ırka ulaşmak için otantik olana, folkloru geri giimenin gerekliliğinden hareketle yapılandırılan "halkbilim" çalışmalarının ayırtısının bizde de uygulandığını, bunun Ziya Gökalp'in *Türkçülüğün Esasları* kitabından hareketle teorize edildiğini biliyoruz. İşte o otantik olduğuna inamları folk kültürden milli kahramanlar, milli efsaneler, mitler geliştirilmiştir. Cumhuriyetin kuruluşuna paralel olarak Avrupa'da Alman ve İtalyan faşizminin 1920-30'larda çok belirleyici olduğunu da hatırlatalım. Tek Parti'nin esin kaynağını hem pratik hem teorik olarak orada aramak gerekir.

Sivil Türkçülerden Zeki Velidi Togan'ın *Adsız Mecmua*'da "Türk

Destanı'nın Tasnifi" başlıklı bir makalesi vardır mesela. Togan orada kaynakça olarak bütünyle Batılı Oryantalist ve Türkologları gösterir. Bu sadece bir örnek. Yani sivil Türkçüler de kendi tarihsel köklerini ararken Batılıların baktığı yerde durarak kendilerini tarife kalkmışlardır. Bizdeki Türkçülerin metinlerindeki kaynakçanın başlıca isimleri Vambery, Barthold, Thomsen, Parker, Radlof... *Türk Yurdu* dergisinin arşivinde bu isimlere göndermede bulunan birçok makale okursunuz.

MHP'den BDP'ye

Türk milliyetçiliğinin bir yandan hilalle temsil edilen İslâm'a öte yandan bozkurtla temsil edilen İslâm öncesi mitik zamanlar vurgusu bu hareketin en büyük çelişkisi olsa gerek. Ne dersiniz?

İşte tam burada benim bazı iddialarım var. Ben Anadolu çocuklarının genelde sivil Türk milliyetçiliği ve özde ülkücü harekete hazı tarihsel müdahalelerde bulunduğunu söylüyorum. Bu mitik geçmiş arayışlarına rağmen CKMP'nin MHP'ye dönüştüğü 1969 Kurultayı'nda bazı ayrışmaların yaşandığını söylemişim. Bunu şöyle bir önemli söz konusu Birincisi, kökeni Osmanlı/İslâm medeniyetine oturtma, ikincisi yine İslâm'ı temsil eden hilali amblem olarak tercih etme girişimi ciddi bir konudur aslında. Daha kamusal ve topluma dönük yapı olarak partiye üç hilal seçilmiş ve Türkçüler, Kemalistler (Muzaffer Özdağ gibi mesela) dışlanarak, hareketten uzaklaştırılmışlardır. Bozkurt'un gençlik örgütlenmesine kaldığını görüyoruz orada. Gençlik örgütlenmesi partiye göre daha içe dönük. Oysa amblemini üç hilal

seçen parti topluma yöneliktir. Açıkçası "çevre" dediğimiz sosyolojik katman burada müdahalede bulunmuştur. Ancak bu bir süreçtir. Sürecin yakın zamanlarına doğru Türkiye'nin bir Erçiyas Kurultayı'nda kürsüye doğru taşınan bozkurt'a çıktığını "puta mı tapıyorsunuz?" dediğini ekleyelim. İkinci müdahale 70'lerin sonuna doğru olmuştur. Muhsin Yazıcıoğlu'nun belirleyiciliği var burada. *Nizâm-ı Âlem* dergisinden bahsetmişim. Davanın "İlay-ı Kelimetullah" olduğu belirtiliyor ve slogan "Kanıma Aksa da Zafer İslâm'ın'a dönüyor. Ben 28 Şubat'ta yine Yazıcıoğlu üzerinden bu "yerli" müdahalenin sürdüğünü, Cumhurbaşkanlığı seçimi ve Ergenekon operasyonlarındaki sivilleşmeden yana duruşunun devam ettiğini söylüyorum. Bütün bu çözümlemeleri yaparken bir netleşmeye hususunun altını da sürekli çiziyorum. Bahsettiğimiz çelişki burada yatıyor. Üç hilal Osmanlı'nın bayrağı. Osmanlı bir imparatorluk. Milletler topluluğu. Dinler, diller, ırklar, mezhepler, alt kültürler... Çok kültürlü bir yapı. Hepsini belli bir hukuk altında güvenceye alıyor. Oysa bugün Osmanlı bayrağını amblem yapan hareket tam tersi tekçi, homojenite öneren bir yapı. Kökleri *Bizim Dergâh* dergisindeki BHP ise tekmülünü akamete uğratmış, tamamlayamamış, artık tamamlamasının imkansız olduğunu düşündüğüm bir hareket ne yazık ki. Ülkeyi ilgilendiren temel politik meselelerde BHP de geleneksel, statükocu yapının söylemini aşamıyor. Kürt Meselesinde mesela...

Kültürde BHP'ye de eleştirileriniz var...

Ben bağdan itibaren yaklaşık 8-9 yıl BHP içerisinde bulundum. "Ortodoks ülkücülük" dediğim ana yapıdan zaten daha üniversite 2. sınıfa geçerken kopmuştum. 1991 yılı. Sonra rahmetli Yazıcıoğlu ve arkadaşları ayrılınca kendimi doğal olarak orada buldum. Biliyorsunuz benim aynı zamanda müzik çalışmaları var. Yani Hasan Sağdıktan, Selda Bağcan'a kadar birçok sanatçı bestelerini okudu. 8-9 yıl BHP ve gençlik örgütlenmesinin organize ettiği konserlerde sahne aldım. Hareketin yarı resmi gazetesi olan *Gündüz*'ün kültür sayfasında yazılar yazdım. Ancak başlangıcında oldukça sivil, demokratikleşmeden yana tavır giderek içe kapandığını ve ülkücü metinlere yönelik eleştirilerin yapılmayıp, zaman zaman geri dönüldüğünü görünce geri çekildim ve evime döndüm. Ortada başlangıçta açıklanan ve hence çok önemli bir siyasal manifesto olan "Milli Mutabakat Metni" ile derin bir tutarsızlık vardı. 28 Şubat'taki doğru duruş ve söyleme rağmen BHP'nin giderek kafası karışık bir alana kaydığını görüyordum. Mesela son Kurultayın birinde rahmetli Yazıcıoğlu "Varlığım Türk varlığına armağan olsun"lu söylemlere geri döndü. Kurultay salonunda yukarıdan aşağı sarkıtılmış devası bir bozkurt resmi çıktı karşımıza. Oysa bütün bunlar eleştirilen, hatta reddedilen şeylerdi. Ben bu süreci daha 2000'lerin hemen başında sezip, ayrılmıştım.

Peki biraz evvel bahsettiğiniz bu amblem tercihinin henüz kurulmamış olsa da belirginleşmeye başlayan MNP'nin kuruluş süreci ile ilişkisi yok mu veya böyle bir ilişki kurulamaz mı?

"MNP'nin önünü almaya yönelik bir komplo vardır" gibi bir şey söylemek istiyorsanız bunu bilemem. General Muhsin Batur'un rahmetli Erbakan'ı özel olarak Türkiye'ye çağırıldığı da biliyoruz. Siyasetin pragmatizmi içerisinde görünür olan bazı fotoğrafların gerisinde duran ve millet için daha yararlı olan şeyler vardır. Ben daha geniş oylumda sosyolojiden beslenerek bir çözümleme yapmaya yöneldim. Sadece MNP'de değil, diğer partilerde de aslında Demokrat Parti sürecinden başlayan bir "dini söylem" okumak mümkün. Çünkü çevre'den merkez'e akan sosyoloji bunu zorunlu kılıyor. Ben liderler üzerinden değil, kitle üzerinden okumaya çalıştım 70'leri açıkçası.

Simgeler Üzerinden Ayrışma

Simgeler üzerinden ayrışma ülkücü hareket içerisinde yaşanan tartışmalar açısından önemli. Bu süreçte neler yaşandı?

Bu süreç ortodoks ülkücülerin, *Bizim Dergâh* dergisinin Ankara'da bürosunu silahlarla basmasına kadar gitti. Semboller üzerinden yaşanan ayrışım aslında teorik derinlikleri olan bir çözülmüştür. Merkez yapı her zaman resmi ideolojiye yakın bir duruşu tercih ederken ocaklara yayılan Anadolu çocuklarının daha eleştirel, kısmen daha dini bir dili tercih ettiklerini biliyoruz. O dönem yayınlanan teşkilat dengileri ortada. Ayrıca *Tempo* dergisinin daha 20-26 Kasım (Sayı 51) 1988 yılında çok meşhur bir kapağı vardır. Orada ayrışmanın izlerini bulmak mümkün. Yazıcıoğlu mesela orada hareket içerisinde artık Bozkurt, Ergenekon gibi Orta Asya kökenli unsurların pek kullanılmadığını doğruluyor ve bunu bir değişimden

ziyade, bir gelişim olarak yorumluyor. Kitapta da belirttiğim gibi hareket içindeki İslami söylem ana yapıyı zorlamaya başlayınca, gövdeden kopmaları için zorlanmışlardır. Önce *Bizim Dergâh* dergisi teşkilatlarda yasaklanıyor. Dedğim gibi derginin Ankara ofisi silahlı kişilerle basılıyor. Meclis içinde Türkiye ve çevresi Çekiç Göç oylamasına onay verirken, Yavuzoğlu ve arkadaşları buna red koyuyor. Bu müthiş bir gövde gösterisidir bir bakıma. Militer bir gelenekle geliştirilmiş ülkücü hareket içerisinde kimse Muhsin Yavuzoğlu'na kadar merkeze böyle kafa tutamamıştı.

Kendini milliyetçi olarak tanımlayan gruplarla solcu olarak tanımlayan kilitlerin kritik siyasi eşiklerde beraber hareket edebilmelerini ne ile izah ediyorsunuz?

En son Ergenekon davası süreci ve 2010 yılında gerçekleştirilen referandumda bu birliktelik çıplaklaştı. Geçtiğimiz on yıllarda ülkenin üzerindeki sis perdesi kalkmadığı için, yani faili meçhuller, provokasyonlar, toplu katliamlar, siyasi cinayetlerin ardında kimlerin olduğu hususunda bir netleşme olmadı. İçin bazı kilitlerin nerede durduğunu bilemiyorduk. Ama Ergenekon davası ve 2010 referandumu turnusol kağıdı olmuştur. Kimin kimle derin ittifakı var ortaya çıkmıştır. Tabii bu ittifakın 70'lerde de yapıldığını tahmin etmek zor değil. İki tarafın yayınlarında kim ülkenin çocuklarını birbirlerine karşı kıyırttı, kim şiddet dilini kullandı bunlara bakmak gerekli. Mesela Malatya'daki Zirve cinayetinden şu an yargılananlardan birisinin milliyetçi birimlerle ittifakı olduğu ortada iken yeni bir bilgi daha çıktı ortaya. Adeta ölüm makinesi olarak

niteleyebileceğimiz marjinal bir sol örgüt ile de ilişkisi olduğunu öğrendik şimdi şahsın. Bu tür kişilerin 90'lardaki cinayetlerde, 70'lerdeki cinayetlerde nasıl görev aldığını artık anlamak daha kolay. Bütün bu pratik birlikteliğini besleyen ideolojik bir toplanma da olmalı. Yani bu tür adamlar hangi saik ile hareket ediyorlar. Hangi metinlerden besleniyorlar. Ülkücü/milliyetçi katmanın 12 Eylül'de devlet silindiri gibi üzerinden geçtiği halde bu yapı sistem karşısında konumlandırılmıyor kendisini. Dönüp dolayı, çoğu günümüz siyasal meselelerinde devletin statükocu reflekslerine geri dönüşmüştür. Merkez yapı bu pozisyonu sürekli korumaya çalışmış, eleştirel dile yaklaşanları da kopartıp atmıştır. *Bizim Dergâh* olayında olduğu gibi...

Kemalizm Eleştirisi

Peki ülkücü hareketin ana damarında Kemalizm eleştirisinin yapılamaması olmasının bununla ilgisi var mı?

Tabii, bütünüyle bu böyle. Ülkücü hareket, üzerindeki Kemalizm etkisini atmaya yönelik naif girişimlerini nihayetlendirememiştir. Çünkü bunu besleyecek temel metinleri yok. Hareket için den eli kalem tutan kanaat önderlerinin böyle bir metni bulamazlar. Kimi yerlerde sistemi eleştirirler ama bu sistemi yapılandıran temel ideoloji hususuna girmezler. Mesela şimdi 12 Eylül davası başladı. 12 Eylül davasına müdahil olmak ama Kemalizm eleştirisi yapmamak tam bir paradoks. Başta da dediğim gibi hareketin bozkurt sembolü ve Ergenekon Efsanesi ülkücülerin kendi buldukları şeyler değil, Kemalizm'e ait unsurlardır.

Temelden bununla hesaplaşılmalı. Çoğu çağ doğru okuyamayacak.

Ülkücü yayın organlarında nasıl bir manzara karşınıza çıkar?

Ben 70'lerin ikinci yarısından başlayıp, 80 sonrasında *Bizim Dergâh* dergisi ile devam eden sürecin gelişmediğini hatta bundan sonra da olamayacağını tahmin ediyorum. O çizgi ülkücü harekete günümüz dünyasını anlamak için yeni bir kanal açabilirdi. Ama teorik okumaları zayıf, kendisi ve Kemalizm ile tam anlamı ile yüzleşmemiş bir yapının artık bu eşikten öte geçebileceğini düşünmüyorum. Mevcut günlük yayın organlarından birisi mesela bugün özellikle Kemalist bir ülkücülük inşa etmeye çalışıyor. Bu yeni bir çizgidir aslında. Yani eski dergilere baktığımızda her ne kadar Kemalizm eleştirilmesede, bu ideolojinin büyük belirleyiciliğini göremeyiz. Ama şimdi bir günlük gazete üzerinden bu zorlamıyor. Benim için daha trajik olan ise Muhsin Yavuzoğlu hareketinin ilk gençlik örgütlenmesi olan Nizam-ı Âlem Ocakları'nın ilk genel başkanının da bugün orada rahat-sızlık duymayarak köşe yazarlığı yapılması. Oysa Nizam-ı Âlem Ocakları dergisinin ilk sayılarında yayınlanan ve Kemalizm'i eleştiren yazısından dolayı üniversiteli bir genç arkadaş yargılandı ve hapse girdi o dönem. Şimdi bütün bunlar yaşanmamış, binlerce genç çocuğun sorumluluğu hiç alınmamış gibi kolayca Ergenekon örgütlenmesini olumlayan ve Kemalist bir ülkücülük kurgulamak isteyen bir yayında yazmak ancak büyük bir trajedi olarak açıklanabilir benim için. Buna benzer çok şeyler anlatmak mümkün.

Seksenli Yıllar ve Sonrası

Seksenli yıllara kadar hareket içinde farklılaşma söz konusu değil sanırım. Bu bağlamda 12 Eylül 1980 darbesi önemli bir milat olarak alınabilir mi?

80 öncesinde teorik tartışmalar yapabilecek ortam yok ne yazık ki. Her gün cenaze kalkıyor bir evden. Kimsenin okuyacak vakti yok bu yapıda. Okuyan, eli kalem tutanların da böyle bir derdini bulamıyoruz. 9 İşık Doktrinini yasallaştırmaktan öte geçilemiyor. 70'lerin Soğuk Savaş kurgusuna göre yapılan bir hareketin doğal olarak 1980 sonrası dünyasında karşılığı olamayacağı oysa. İletişim araçları, bireyin modern dünyada dolaşım hızı, kimlik talepleri, yeni sosyolojik hareketler, post-modernizm vs. hususunda söz üretemeyen yapının giderek içe kapanması kaçınılmaz. 12 Eylül'ün devlet şiddeti ile ülkücüler mütahhız bir travma yaşad. Bu, içinde paradokslar olan bir kınılmadır aslında. Mesela Mamak'ta işkencelerin yapıldığı dışarı taşınca, Avrupa'dan bir ekip gelip inceleme yapıyorlar. Bu sırada ülkücüler "Türk devleti işkence yapmaz. Bu bizim iç sorunumuzdur" diye karşılık veriyorlar gelenlere. Bunu rahmetli Muhsin Başkan bir söyleşinde anlatıyor. 80 öncesi yine mesela Fatsa Operasyonu sırasında bazı yüzü maskeli sivillerin güvenlik görevlilerine solcuların evlerini gösterdikleri, beraber operasyona katıldıkları biliniyor. O günkü gazete arşivlerinden de bakılabilir. Ben girip Milliyet'in arşivinden buldum bu resimleri. O yüzü maskeli siviller darbe olunca tutuklandılar, içlerinden itiraflarda bulunanlar oldu. İdamla yargılananlar, işaret ettikleri solcuların alınp işken-

“Mitik geçmiş arayışlarına rağmen CKMP'nin MHP'ye dönüşüğü 1969 Kurultayı'nda bazı ayrışmaların yaşandığını söylemiştim. Bunu şöyle bir önemi söz konusu Birincisi, kökeni Osmanlı/İslam medeniyetine oturtma, ikincisi yine İslam'ı temsil eden hilali amblem olarak tercih etme girişimi ciddi bir kınılmadır aslında. Daha kamusal ve topluma dönük yapı olarak partiye üç hilal seçilmiş ve Türkçüler, Kemalistler (Muzaffer Özdağ gibi mesela) dışlanarak, hareketten uzaklaştırılmışlardır.

ceye götürülmeleri gibi kendileri de işkenceye maruz kaldılar. Ama mahkeme tutanaklarında hakime "devlete böyle yardım etmenin bir kusur olmadığı"ni söylediler. Ülkücü hareket içinde bütünüyle, kitlesel bir kınılma olmadı da denilebilir. Sadece BBYP'i kuranların bu süreçte dahil olduklarını söyleyebiliriz. Oradaki çizgi de gelişmedi zaten. Ben bu yüzden 12 Eylül Mahkemelerinde hareketin bittiğini görüyorum. Oradan bir devlet eleştirisi, hesaplama ürememiştir çünkü. Kurmay kadro için ise olan biten "İktidarın iktidarda, kendilerinin hapiste" bulunmasıdır.

Solcuların hapisane tecrübesi ile ülkücülerin hapisane tecrübesini yazma eylemi üzerinden karşılaştırdığınızda dikkate değer farklılıklar var mı?

Mesela sol hapisanede okudukça ayrışıyor ve bireyselleşiyor. Oysa ülkücülerin okumasa farklı biçimde grup dinamiğini harekete geçiriyor. Yani Bizim Dergâh bir toplanma merkezi oluyor adeta. İşkence ve kötü muamele, tek tip gjysiyeye karşı çıkma gibi durumlarda da karşı-eylem biçimlerinde

farklılıklar var. Ölüm orucu, kendini yakma, intihar gibi eylemler solun tercihi. Ülkücülerde böylesi eylemler yok. Biliyorsunuz bir de o dönem "hapisane edebiyatı" denen bir tür ortaya çıkıyor. Bu tabii ki dışındaki edebî çevrelerin verdiği bir isim. İçerisi için ise durum bütünüyle bir sağaltım ile ilgili. Yaşanın acısı, travmayı azaltmak ve baş etmek için yazıya yöneliyor kimi tutuklular. Solda Belge Yayınlarının sadece tutuklu olup, şiir, öykü yazarlara yönelik bir dizi-si vardır. Ülkücüler de yazı ile ilk ciddi ilişkilerini burada kuruyor. Epey kitap çıktı o dönem. Hemen hepsini zamanında alıp okudum. Tabii oradan günümüz şiir ve öyküsüne eklemenebilecek oylumda bir isim, yazar çıkmadı. İçeride edebiyatın işlevi daha çok araçsaldır. Solun da ülkücülerin de ürünlerinde tema hemen hemen aynı. Özgürlük, işkence, umut, anneye sesleniş, geçmişin kutsanması gibi ana izleklerde seyir eder metinler. Kitabın ikinci baskısında bu meseleyi de ekleyeceğim. Ülkücü şiir, edebiyatı.. Yine bir de ülkücü Küntler var mesela. Yeni baskıda bunu da yazıp kitaba koyacağım.

“

1980 sonrası dünyasında karşılığını göremeyiz. 80 sonrası sosyoloji değişmiştir oysa. İletişim araçları, bireyin modern dünyada dolaşım hızı, kimlik talepleri, yeni sosyolojik hareketler, post-modernizm vs. hususunda söz üretemeyen yapının giderek içe kapanması kaçınılmaz. 12 Eylül'ün devlet şiddeti ile Ölkücüler müthiş bir travma yaşadı. Bu, içinde paradokslar olan bir kırılmadır aslında.

Bizim Dergâh dergisini farklı bir dergi olarak değerlendiriyorsunuz. Neden?

Evet, farklı. Tarihsel arka planı da var anlattığım gibi. 70'lerin ikinci yarısındaki artan dini söylemin nihayetidir. Beni bile şaşırtan metinler çıktı orada. Zaten üniversitede okurken *Bizim Dergâh* dergisinin abonesiydim ve yükselen dini söylemi takip edebiliyordum. Benim sorgulayıcı sürece evnilmemde mesela bu derginin büyük payı söz konusu. Ben dini metinlere bu dergi üzerinden yöneldim. Ayrıca çok sarsıcı işkence ve hapislerde maruz kalınan kötü muamelelerin anlatımı oluyordu dergide. Bence üzerinde çalışılmamış bir dergidir o. Belgeselini yapmayı çok isterim imkan olsa. Beni şimdi üzen ise, orada önemli eleştirel metinler yazan isimlerin çoğunun bugün böyle bir derinliğin kalmaması. Geçmişte yazdıklarını adeta unutmaları. O bir süreçti ve orada yazıp, benim gibi birçok genci etkileyen isimler bu süreci gerektiği yere taşıyamadı. *Bizim Dergâh* ayrıca benim ilk şiirlerimin yayınlandığı bir dergidir. Son dönemlerinde ben de yazdım o dergide. Bu açıdan da önemli benim için..

Dergide ölkücülüğe dair eleştirilerle hangi hususlar üzerinde duruluyor?

Çok simgesel yanlar var. Botun dergi arşivi boyunca bir tek bozkurt resmine rastlayamazsınız. O günkü mevcut liderin resmi de yok. İlk ciddi kopma liderin 1. Körfez Savaşı sırasında bölgeye çekici gücün girmesine yönelik meclis oylamasında "evet" demesi ile çıkıyor. *Bizim Dergâh* dergisi bu merkezi karar onaylanıyor ve dergide bu konu üzerine bir dizi eleştirel karşı yazılar yayımlanıyor. Küfür ehli ile beraber olma şeklinde değerlendiriyor süreç. Bu yazılar kapak resimleri ile de destekleniyor ayrıca. Meclis içinde de zaten Yazıcıoğlu ve arkadaşları aynı şekilde karşı duruyorlar merkezi yapıya. Zaten yoğun İslami kaynak aktarımlı ve referanslı başkaca konuları ele alan makaleler de bu ayrışmanın temelini oluşturuyordu dergide. Hayatı, evreni, bireyi, devleti tanımlama hususunda sürekli ayet ve hadis kaynak gösteriliyor. Geçmiş dergi tecrübelerinde bu o kadar net değil. Türkçe söylemin neredeyse tamamıyla reddedildiğini görürüz. Tabi şunu da eklemek gerekli. Hapishane sürecinde ölkücü yapı içinden bir grup, kamuya ölkücülükten döndüklerini, "Müslüman" olduklarını deklare

eden bir bildiri açıkladılar. Geçmiş kirlili ve reddedilmesi gereken bir birikim şeklinde değerlendirildi. Bu durum da mevcut söylemin daha dini içeriğe bürünmesinde etkili olmuştur. Çünkü karşı bildiri yayınlandı ve davanın İslam davası olduğu belirtilerek hem dışarıya mesaj verildi, hem de bari göre içeriye mesaj verildi.

Ölkücülüğe dair eleştiriler sizin edebiyat yolculuğunuzda nasıl bir karşılık buldu?

Bejan Matur bir söyleşisinde kendisinin, "Kürt Sorunu bağlamında- diğer arkadaşları gibi şiddete meyilememesinde şiirin etkisinden bahseder. Aynı ifadeleri Ahmet İnam hocada da okumuştum. 68 Kuşağı'nın sokağa ve şiddete taşan eylem mantığından yine edebiyat sayesinde kurtulduğunu belirtiyordu O da. Yıllar sonra fark ettim ki ben de ölkücü yapı içerisinde şiddet eğiliminden uzakta tutan ana bağ şiir, edebiyattı. Üniversite yıllarımda başlayan yoğun okuma sürecim ve paralel gelişen yazma pratiğim beni müthiş derecede içime kapatı. Yine, öğrenci yurdunda değil de hep evde kalmamın da etkisi oldu bunda sanırım. Yurtlarda ideolojik bağ, grup dinamikleri daha baskındır her zaman. Ben okuldan çıkınca uzun yürüyüşler yapar ve kitapçıları gezdikten sonra ağabeyimle kaldığım evime döner, ağabeyimin görevi dolayısıyla çoğu zaman evde yalnız başıma olurum. Bu yalnızlık benim kendi içime doğru gelişen konuşmalarımı da yoğunlaştırdı, aynı zamanda sorgulama biçimimi. Ölkücü çevre içerisinde şiir, edebiyat ile ilişki kuran kimse olmadığı için okuduğum metinleri tartışabileceğim İslamcı arkadaşlar ile konuşuyordum daha çok. Bu ilişki beni

çok geliştirdi. Çoğu kitabı, yazan o arkadaşlardan öğrendim.

Sorunuz eğer bir hesaplama biçimini soruyorsa bu bende çok geç oldu. 2000'lerin hemen başında 14 sayı kadar birkaç arkadaşla beraber çıkardığımız *Kumyazılar* adlı fanzin dergide bu hesaplamanın ilk tohumlarını attım. Orada mesela "Bayım Hiçbir İdeoloji Benden Büyük Değil" isimli bir manifestom vardır. *Kumyazılar* ile kendi kişisel tarihimde yeni bir alan açtım. Bu dergi ile adam oldum, olabildim ise diyebilirim. Sonra önümde müthiş geniş bir vahanın olduğunu gördüm ve oraya doğru koştum. Edebiyat, şiir dergilerinde çok yoğun gözüktüğüm bir dönemdi bu. Yeni okumalarım oldu. Sonra Muhsin Yazıcıoğlu'nun vefatı bende yeniden bazı şeyleri kanattı. Çünkü yaklaşık 7-8 yıl rahmetli Genel Başkan ile Türkiye'nin belki gitmediğimiz yeri kalmadı. Benim müzik çalışmalarım da olduğu için önce sahneye ben çıkıyor ve kendi şarkılarımı bağlama çalarak okuyordum. Ardından Başkan gelir ve siyasal konuşmalarını yapardı. O'nun vefatı yıllardan beri zihnimde gezindirdiğim çoğu şeyi artık konuşmanın vakti geldiği noktasına getirdi beni. Sonra *Yolcu* dergisinde uzun soluklu bir yazı dizisine başladım. Kitap bu yazıların yeniden gözden geçirilmesi ve genişletilmesi ile oluştu.

Büyük Unutma

Yetmişli yıllarda ülkücülük içinde önemli bir yeri olan *esir Türkler meselesi* reel sosyalist ülkelerin dağılmasından sonra nasıl bir travma meydana getirdi?

Bu süreç hareket için çok travmatiktir aslında. Çünkü 70'ler ve ülkücü hareket dedimizde

hemen başta hatırlayacağımız ana söylem "Esir Türk İlleri" sloganı ile şekillenen iddia idi. Yani Orta Asya merkez olmak üzere Çin ve Sovyetlerin esareti altında yaşayan ırkdaşlarımız vardı ve kurtuluş için ülkücüleri bekliyordlardı. Ülkücüler adeta bir doru ata binmiş, Kürşat gibi ensesine vuran saçları rüzgarda dalgalandır bir halde ve önde bozkurt ile o toprakları kurtarmak için hazır beklemekteydi. Oysa hiç öyle olmadı. Ülkücülerin oralara gitmesine gerek kalmadan Sovyetler dağıldı, sosyalizm çöktü ve binlerce çekik gözlü genç erkek ve Asenalar Türkiye'ye okumak için geldiler. Gerisi ülkücüler için tam bir fiyasko. Ne gidip o uzak topraklarda ne de yarıbağlanına gelen çekik gözlü ırkdaşlarına yönelik büyük bir suskunluk yaşadılar. Ne bir metin, ne bir proje, ne bir yardım girişimi vs. hiç bir şey.. Ben buna "büyük unutma" diyorum. 70'ler boyunca namlulun ucunda duvarlara "Esir Türk İlleri Kurtulacak" yazan kuşağın Sovyetlerin dağılmasından sonra söyleyecek sözlerinin olmaması ve sanki geçmişte böyle bir davranış savunuculuğunu yapmışlar gibi olup biteni görmezden gelmeleri başlı başına büyük bir yenilgidir aslında. Sovyetler orada yıkılırken ülkücü hareket burada çıplak kalmıştır bir anlamda. Orta Asya'dan gelen çekik gözlü çocuklara bir tek Gülen Cemaati kapıları açtı. İki çekyat ve yer halısından müteşekkil bir dini cemaat arkasına Anadolu insanının himmetlerini alarak bir zamanların o esir topraklarına karnı tokluğuna yola çıktılar. O topraklara Kur'an, din, okul, yardım, vicdan, samimiyet götürdüler. Ardından İHH'nın yardım faaliyetleri, başka dini cemaat ve vakıfların çalışmaları.. Dini cemaatlerin Doğu

Türkistan'da içine alan bu küresel yardım faaliyetleri karşısında çıplak kalan ülkücüler bugün anlamsız bir gerilimin içindeler. Anadolu insanının vicdanından beslenen yardım faaliyetlerini bir Amerikan projesi biçiminde değerlendirmenin ötesine geçemeyen içe kapanmacı bir zihinsel kısırlığa sıkıştı bugün ülkücülük. En küçük dini örgütlenmenin artık küresel bir yardım kuruluşu varken, ülkücülerin sadece Türk Dünyasına yönelik bile bir yardım kuruluşunun olmaması zaten çağı doğru okuyamadığını gösteriyor.. politik ve sosyolojik sıkışmışlık yaşayan ülkücülük cemaat ve Kürt karşıtlığından beslenerek bir çıkış yapmaya çalışıyor sadece. Bu da onu zamanın ruhundan daha geri götürüyor.

Doksanlık yılların sonuna doğru Altan Deliozman tarafından yeniden çıkarılan Orkun dergisinde Fetullah Gülen'in eleştirilmesi ile son dönemde MHP ile cemaat arasındaki gerilimi bir arada düşüncem mümkün mü?

Ben başından beri Anadolu topraklarına gelen Türklere tarihin bir misyon biçtiğini ve bu misyonu da Küntler ile beraber gerçekleştirdiklerini düşünüyorum. Malazgirt'ten Haçlı Seferlerine, İran Savaşlarından İstiklal Harbine kadar bu böyle. Hatta Mavi Marmara Gemisine kadar. Son 30 yıllık giddete rağmen iki halkın birbirinin boğazına sanılmamasının tek sebebi bu tarihsel bellektir. Bu derin hatıra bizi hâlâ bir arada tutuyor. Bu derin birikimi anlayamayan gruplar ne yazık ki Anadolu sosyolojisini doğru okuyamıyor. Gülen Cemaatinin o topraklardaki hizmetlerini 28 Şubatçıların mantığı ile eleştirip hedef gösteren Orkun'daki o meşhur kapak ve

yazı çok büyük bir talihsizliktir. Zaten bir denge etrafına toplanmış marjinal bir gruptan bahsediyoruz. MHP'nin yine benzer yaklaşımı sürdürmesine şaşırmam en önemli cevabı, Türkiye'nin en uzun Ocak Genel Başkanlığını yapmış Alaettin Aldemir'in ve yine eşi Seval hanımın verdiğini söyleyebilirim. Aldemir'in mesela Başbağ'ın bizzat kendisine "Gülen Cemaatine sahip çıkan. Çünkü biz düşündük onlar yaptı" dediğini belirtmesi çok manidardır aslında.

Türkiye Günlüğü dergisinden hiç söz etmiyormuşuz. Bir sebebi var mı?

Türkiye Günlüğü çok önemli ve entelektüel bir yayın olmasına karşın benim çalışma alanı olarak üzerine yoğunlaştığım ülkücü kuşaklar üzerinde bir belirleyiciliği yoktur ne yazık ki. Keşke olsa idi. Ülkücülük kitabı bir şey olmaktan öte bir duygu halidir daha çok. Metinlere ihtiyaç duymaz. Ve belki sadece bir gençlik, coşku, erkeksilik hareketidir. Türkiye Günlüğü gibi dergilere ihtiyaç duymaz bu çocuklar. Sloganlar daha işlevseldir.

Ülkücü'nün müzikal dünyasında neler var? Hasan Sağın'dık dolusani yıllardaki kopuş süreci bakımından ne ifade ediyor?

Ben Sağın'dık'tın o dönem durduğu yeri çok önemserim. Muhsin Yazıcıoğlu ne ifade ediyorsa Sağın'dık onun müzikal alanını doldurur. Yani rahmetli Başkan'ın dini cemaatlerle kurduğu ilişki, O'nun kanalımdan da sürer. Sağın'dık dini cemaat ve vakıfların konserlerine çağırılan ilk ülkücü müzi-

yendir mesela. Ayrıca Samanyolu Televizyonu test yayınına başladığı zaman O'nun söylediği "Türkistan" isimli eseri, o coğrafyalardan görüntülerle çok sık verildi. Sağın'dık'ın albümlerinde yine çok açık 12 Eylül, sistem ve darbe eleştirileri buluruz. Çok yoğun İslami bir ton vardır. Dolayısı ile BHP'nin çıkış sürecine paralel bir müzikal inşa

“

Bugün benim "ortodoks ülkücülük" biçiminde tanımladığım yapı, dünyadaki dönüşümü algılayamadığı için, ulusçu içe kapanma ile örtüşmüş bir Batı karşıtlığı üzerine oturtuluyor. Oysa hareketin kökeni metinlerini yazan isimlerin beslediği bütün kaynaklar Batılı Türkolog ve oryantalistlerdir. Ziya Gökalp sizce hiç Orta Asya'ya gıtmış mıdır? Çekik gözlu bir kız görmüş müdür, onun elinden bir tas su içmiş midir? Yoksa bu suyu nereden, hangi metinlerden içtiler?

sürecini okumak mümkün burada. Kendisinin ilk çalışması olan "Yusuf Yüzdüler" kaseti hareketin müzikal tarihi açısından bir sıçrama noktasıdır. Modern müziğin geldiği yeri ve sosyolojiyi doğru okuyan bir kasettir o. Hareketin ana omurgasından kopan Muhsin Yazıcıoğlu'ndan yana tavır koymasını bu anlamda doğal ve önemli bulurum. Zaten kendisinden sonra gelen ve ana yapıda kalan hemen bütün müzis-

yenler ortodoksiye yeniden geri dönmüşlerdir.

Sol ve Mazi

Genel olarak şiddet söz konusu olduğunda ülkücüler kadar yapılamayan sol ve şiddet eleştirisi gündeme getiriliyor. Sol ve şiddet konusunu son yıllarda daha açık konuşmaya başladık gibi....

Aslında sol, devrim, zama-ru silah zoru ile huzlandırma ve yönetimi şiddet ile ele geçirme üzerine konuşursak solun bu hususta sadece Türkiye'de değil, bütün dünyada günahı çoktur. Ayrıca şiddetin kutsandığı, adeta yasallaşmış bir teoriyi olumlar sosyalizm. Türkiye'de Kemalizm ile kurduğu ilişki ve orduya öncü rol vererek cuntacılık, darbecilik hususlarında solun üzerindeki kiri anlatmakla bitiremeyiz. Denizler, Mahirler, Kaypaklıyalının çözümü çok açık şekilde silahtır. Oysa Aybar'ın demokratik tutum içerisinde konumlanan yorumları daha önemlidir bence. Ülkücü hareketin şiddet, silah, devrim, darbe ve cuntacılık üzerine hemen hiç teorik metni bulamayız. Bu yine de 70'leri ele aldığımızda hareketin içindeki şiddet eğilimini eleştirmemeyi gerektirmez bence. Ama özellikle 2010 yılındaki Anayasa referandumu sürecinde ülkücüler geçmiş on yıllarda hiç konuşmadıkları kadar çok kamu önüne çıkıp açıklamalarda bulundular. En önemlisi 7 TİP'inin canına kıyılması olayı ile ilgili olarak Haluk Kırıcı'nın Sabah gazetesine çıkıp tarihi itirafı bulunmasıdır. Orada mesela hukuka ilişkin hesabını

verdiğini, artık öte dünyada verilecek bir hesabı kaldığını belirtiyor kendisini eleştirerek. Ben bunları, 70'lerin başından bir cinnet tarihi olduğunu hesaba katarak ve toplumun, örgütlenmelerin çok kolay provoke edilmesini akılda tutarak okuyorum.

Ama aynı eleştiriyi solda bulamıyoruz. Sol entelektüellerin kendilerini eleştirmelerinden ziyade ben, sokakta çarpışan militanlardan, liderlerden bahsediyorum. Yani önce ülkücünün kıyımı konusunda ölüm makinesi gibi çalışan marjinal sol örgütler vardı. 80 öncesi Ömraniye'de Giresunlu 5 tane ülkücü işçi önce işkenze edilerek, sonra kurşuna dizilerek öldürüldüler. Cesetleri günler sonra köpekler yerken bulundu. O günün Milliyet gazetesi arşivinde aynen bu şekilde ve fotoğraflarla bulabilirsiniz katliamı. O katliamı yapan solcular, Haluk Kırıcı kadar onurlu davranmadı. Çünkü solun şiddeti kutsayan çok ciddi teorik metinleri vardı. Ve adeta bunu kutsar. Bu referandum sürecinde mesela Çorum olayları ile ilgili olarak o dönem ülkücülerinden Adnan Baran çıktı dedi ki, "Kendisini ülkücü olarak tanıtan bazı subaylar da bize silah ve patlayıcı verdi. Yıllar sonra öğrendim ki, solculara da kendisini 'devrimci-sosyalist' olarak tanıtan subaylar aynı silah ve patlayıcılardan vermiş".

Ülkücülüğün Hilmi Ziya Ökten ve Nurettin Topçu'nun söylemlerini derinden kavrayamayışımın yanı sıra Anadolu'ya olamayışımın eleştiriyorsunuz. Son zamanlarda Anadolu'ya düşümlere farklı ideolojik yelpazelerde konumlanan isimlerin vurgu yapması- hakkı olunan hususlar bir yana- bana biraz düşünsel nostalji gibi geliyor. Epistemolojik bunalımı

aşamayan bu düşümleri ülkücülük veya başka ideolojiler açısından önemli kılan nedir?

Kitapta da görmeye çalıştığım gibi resmi ya da sivil Türk Milliyetçiliğinin kaynak metinlerinin hemen tamamı Batılı oryantalistlerin ve Türkologların. Onların tanımları üzerinden bir Türklük kurgulanıyor. Oysa Anadolu pratiği çok farklı. Hareket dergisi ekolu Turancı yaklaşımları Batılı emperyalizmin bölgedeki İslam birliğini bozmaya yönelik bir girişimi olarak okur. Bu bana çok önemli geliyor. Ben Anadolu'ya götüştüğün geliştirilebileceğine inanıyorum. Biz burada Orta Asya'dakinden farklı bir millet olduk. Farklı toplumsal kümelerle iç içe geçtik. Kültürel alış veriş ve derin ilişkiler kurduk. Ortak yaşama becerisi geliştirdik. Selçuklulardan Osmanlı'ya kadar bu böyle. Ülkücülük bu tarihi doğru okuyamadı, tam tersi resmi ideolojinin kurgusu üzerinden kendisini yasallaştırmaya çalıştı. Referans noktalarını Orta Asya'dan getirmek gibi. Oysa bu referansların Anadolu'ya gelince bulduğumuz halklarda karşılığı yok. Kürtler için bir anlam ifade etmiyor mesela. Ama Selçuklu ve Osmanlı tecrübesi daha derin ve kullanılabiliyor duruyor. Hatıralar var. Bunun zemini ise Anadolu.

Ülkücülüğün bugün kendisini yeniden tanımlamak mecburiyetinde olduğunu ifade ediyorsunuz. Anlatışınız çerçevede bu hareketin temel itikadından vazgeçmesi ile mümkün olabilecek bir şey. Geçen yüzyılın sonlarında bir başka geleneğe ihtida eden bu hareketin yeniden bir başka geleneğe ihtida etmesi kolaylıkla başarılabilir bir dönüşüm değil. Siz kendinizi yeniden

tanımlamak derken neyi kastediyorsunuz?

Anadolu meselesini burada öne-riyorum zaten. Bunun içinde tarih-sel izlek olarak Anadolu'ya gönderilen Alperenler ve tasavvuf var. Rıza ve gönül dili var. Farklılıklar bir tehdit unsuru olarak görmeme var. Farklılıklar tehdit olarak algılamayı bize daha çok resmi ideoloji öğretti. Ülkücülük resmi ideolojinin tasallutundan ayrılmış, Anadolu'nun herhangi bir köyündeki vatandaşın zihninde karşılık bulan bir şey söyleyemedikçe sadece kendisi için değil, ülkenin demokratikleşmesi için de katkı sunamayacak. O zaman rahip cinayetleri, kilise bombalamalar gibi benzer eylemler için yaşayan ruh devam edecek demektir. 1970'lerin Soğuk Savaş paradigmasına göre her şeyini konumlanmış bir yapının günümüz dünyasının değişimini anlayamadığı ortada. Doğu Türkistan'daki soydaş için dilini konuşma, yazma, ifade etme, hasında kullanma gibi hususları içine alan birçok hak meselesini talep ederken, kendi topraklarında bin yıl omuz omuza yaşadığı Kürt kardeşlerinin buna benzer taleplerini görmezden gelmek insani ve vicdani, her şeyden evvel İslami değil. Bulgaristan'daki, Kırım'daki, Irak'taki soydaşlarımızı da örnek-lendirmek ve kıyas yapmak mümkün bu konu ile ilgili olarak. Ben 70'lerin ikinci yarısından, Bizim Dergisi dergisine ve oradan BHP saf-larına rücu eden yerleşme temayülünün yanını kaldırdım iddia ettiğim için bu kanalı zorluyorum. Çünkü bu kanal nihayetinde İslam'ın hak ve özgürlükler hususundaki temel kriterlerine ulaşmalıdır. Ülkemizin ve İslam aleminin geleceği için bunu böyle yorumlamak gerekli.